

הוראות לדף הנוסחאות

הוראות הדפסה!

את הדף יש להדפיס עם שוליים מותאמים אישית ברוחב 0.5 בכל צד.

ב WORD, יש לבחור בלשונית הדפסה את חלון השוליים, לבחור שוליים מותאמים אישית ולשנות ל 0.5 בכל הכיוונים

עריכה:

בדף הכנסנו כמה שיותר הסברים, נוסחאות ותמונות. אם מספר העמודים חורג ממספר העמודים המותר בבחינה ניתן לערוך את קובץ ה WORD ולהוריד הסברים מורחבים, תמונות או נוסחאות טריוויאליות. ניתן גם כמובן להוסיף הסברים שלכם או נוסחאות.

בכל מקרה מומלץ מאוד לעבור על הדף לפני המבחן!! הוא גם סיכום של החומר.

אין להוריד את הסמל של GOOL או כל סימן מסחרי אחר!!

מבנה הדף:

הדף בנוי משלושה טורים.

ההתחלה היא בפינה הימנית העליונה.

בסוף הטור הראשון עוברים לטור השני באותו עמוד (ולא לעמוד הבא). בסוף הטור האחרון עוברים לטור הראשון (הימני) בעמוד הבא.

ניתן לשנות את כיוון הפריסה לרוחב, זה יוצר מראה יותר מרווח על חשבון מספר עמודים.

כל הזכויות שמורות למני גבאי ולאתר GOOL

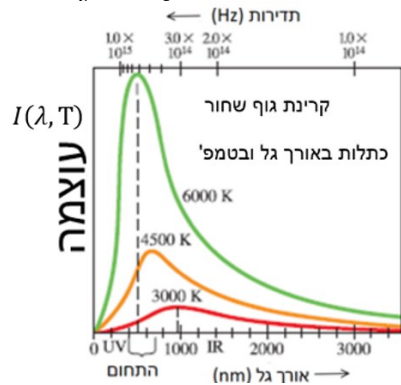
הדף מיועד לכל שימוש שאינו מסחרי ובפרט לשימוש מרצים, מורים, סטודנטים ותלמידים בקורסים שונים, ניתן לערוך את הדף אך יש להשאיר סימונים של אתר גול.

תיאוריות מוקדמות של תורת הקוונטים והאטום:

חוק בוין: $\lambda_p T = 2.90 \cdot 10^{-3} m \cdot K$

λ_p - אורך הגל בשיא. T - הטמפרטורה בקלווין

נוסחת פלאנק לקרינת גוף שחור: $I(\lambda, T) = \frac{2\pi hc^2 \lambda^{-5}}{e^{hc/\lambda kT} - 1}$

קבוע בולצמן: $k = 1.38 \cdot 10^{-23} J \cdot K^{-1}$

קבוע פלאנק: $h = 6.626 \cdot 10^{-34} J \cdot s$

התנחה הקוונטית של פלאנק: האנרגיה המינימלית של

מטען בתנועה הרמונית באטום היא $E_{min} = hf$

- אנרגיית המטען חייבת להיות כפולה שלמה של הערך

המינימלי: $E = nhf$

כאשר n הוא המספר הקוונטי

התיאוריה הפוטונית והאפקט הפוטואלקטרי:

אנרגיה של פוטון יחיד (f- תדירות האור): $E = hf$

הניסוי הפוטואלקטרי:

תדירות סף (W_0 - פונקציית העבודה של המתכת): $hf_0 = W_0$

אנרגיה קינטית מקסי' של האלקטרונים: $E_k = hf - W_0$

מתח עצירה: $eV_0 = E_{kmax}$

השוואה לתורה הגלית:

- לפי התורה הפוטונית

1. עוצמת האור קשורה

למספר הפוטונים ולא

אנרגיה של כל אחד מהם.

הגדלת העוצמה תגדיל את

מספר האלק' הנפלטים אבל

לא את האנרגיה הקינטית

שלם.

2. האנרגיה של הפוטון תלויה בתדירות.

3. רק פוטון אחד נותן את כל האנרגיה שלו ולכן קיימת

תדירות סף.

- לפי התורה הגלית-אלקטרומגנטית

1. עוצמת האור קשורה לגודל השדה, הגדלת העוצמה

תגדיל את האנרגיה הקינטית של האלקטרונים.

2. התדירות לא משפיעה על האנרגיה של האלקטרונים.

אנרגיה מסה ותנע של פוטון:

אנרגיה של פוטון יחיד: $E = hf$

תנע של פוטון: $p = \frac{E}{c} = h \frac{f}{c} = \frac{h}{\lambda}$

מסת מנוחה של פוטון: $m = 0$

אפקט קומפטון:

הסתת קומפטון: $\lambda' = \lambda + \frac{h}{m_e c} (1 - \cos \theta)$

λ - אורך הגל של הקרן הפוגעת. λ' - אורך הגל של הקרן

המפוזרת. θ - זווית ביחס לכיוון הקרן הפוגעת.

$\frac{h}{m_e c}$ - אורך גל של האלקטרון החופשי.

אינטראקציות של פוטונים ויצירת זוגות:

תנאים ביצירת זוגות:

1. חייב להיווצר זוג בשביל שיתקיים שימור מטען

2. אנרגיית הפוטון שווה לאנרגיית הזוג, יש להוסיף אנרגיית

מנוחה יחסותית לכל חלקיק mc^2 .

3. בשביל ליצור זוג חייבת להיות אינטראקציה עם גוף נוסף

(בד"כ גרעין) כדי שיהיה שימור תנע.

4. התהליך יכול גם לקרות הפוך ונקרא אינהלציה. לדוגמה

פוזיטרון פוגש אלקטרון, הם נכחדים ויוצרים פוטון.

דואליות גל חלקיק והאופי הגלי של החומר:

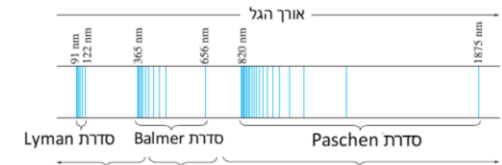
אורך גל דה ברויל של חלקיק: $\lambda = \frac{h}{p}$

$p = mv$ לא יחסותי, $p = \gamma mv$ יחסותי

מודלים מוקדמים של האטום:

אורכי הגל הנפלטים מהאטום המימן: $\frac{1}{\lambda} = R \left(\frac{1}{n^2} - \frac{1}{m^2} \right)$

קבוע Rydberg: $R = 1.097 \cdot 10^7 m^{-1}$

בעיות במודל הפלנטארי של ראתפורד:

1. מדוע הקרינה שנפלטת היא באורכי גל מסוימים בלבד.

2. אם האלקטרון בתאוצה כל הזמן הוא צריך לאבד

אנרגיה כל הזמן ולקרוס לגרעין. אטומים לא היו צריכים

להיות יציבים.

מודל האטום של בוהר:

הנחות המודל:

1. האלקטרונים יכולים לנוע רק במסלולים/רדיוסים

ספציפיים מסביב לגרעין. המסלולים נקראים **אורביטלים**.

2. האלקטרונים לא מאבדים אנרגיה בתנועה המעגלית

(למרות שהם בתאוצה). בגלל שהאלקטרון לא מאבד

אנרגיה במצבים אלו הם נקראים **מצבים יציבים**.

אנרגיית הפוטון שווה להפרש האנרגיות בין שני מצבים:

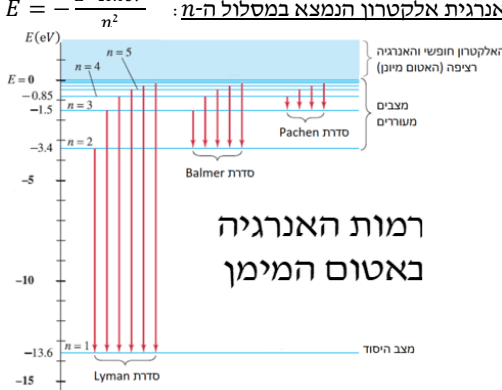
$hf = E_U - E_L$

הנחה על התנע הזוויתי ($n=1,2,3...$): $L = mvr_n = \frac{nh}{2\pi}$

הרדיוסים האפשריים (Z- מספר הפרוטונים): $r_n = \frac{n^2}{Z} r_1$

$r_1 = \frac{\epsilon_0 h^2}{\pi e^2 m_e} \approx 0.529 \cdot 10^{-10}$

אנרגיית אלקטרון הנמצא במסלול n-: $E = -\frac{Z^2 \cdot 13.6 eV}{n^2}$

רמות האנרגיה

באטום המימן

בעיית שני הגופים ומסה מצומצמת:

מעבר למשתנים החדשים **המעבר ההפוך:**

$\vec{r}_{rel} = \vec{r}_2 - \vec{r}_1$; $\vec{r}_{c.m.} = \frac{m_1 \vec{r}_1 + m_2 \vec{r}_2}{m_1 + m_2}$

$\vec{r}_2 = \vec{r}_{c.m.} + \frac{m_1 \vec{r}_{rel}}{m_1 + m_2}$; $\vec{r}_1 = \vec{r}_{c.m.} - \frac{m_2 \vec{r}_{rel}}{m_1 + m_2}$

האנרגיה במשתנים החדשים:

$E = \frac{1}{2} (m_1 + m_2) v_{c.m.}^2 + \frac{1}{2} \mu v_{rel}^2 + U(r_{rel})$

מסה מצומצמת: $\mu = \frac{m_1 m_2}{m_1 + m_2}$

בהנחה שאין כוחות חיצוניים אז החלק הראשון קבוע

והאנרגיה תלויה רק ב- r_{rel} והנגזרת שלו כמו במימד אחד.

תנאי:

$\vec{L} = \vec{r}_{c.m.} \times \vec{p}_{c.m.} + \vec{L}_{c.m.}$; $\vec{L}_{c.m.} = \mu \vec{r}_{rel} \times \vec{v}_{rel}$

מבוא לגלים

גלים רוחביים: ההפרעה בכיוון ניצב להתקדמות (מיתר)

גלים אורביים: ההפרעה בכיוון מקביל להתקדמות (קול)

תנוד: החומר בו מתקדמת ההפרעה

פונקציית הגל: $f(x \pm vt)$, כאשר v היא מהירות הגל.

אנרגיה של גל: $E, A \propto A^2$ היא האמפליטודה (משרעת)

משוואת הגלים במימד אחד: $\frac{\partial^2 f}{\partial x^2} = \frac{1}{v^2} \frac{\partial^2 f}{\partial t^2}$

כל פונקציה מהצורה $f(x \pm vt)$ היא פתרון של משוואת

הגלים. סכום של שני פתרונות מהווה גם פתרון אם לשני

הפתרונות אותה מהירות גל.

התאבכות: סכימה של גלים שנפגשים

חזית גל: אוסף הנקודות המגיעות לשיא באותו זמן

גלים מחזוריים: $\lambda = v \cdot T$

λ - אורך הגל; T - זמן המחזור; v - מהירות הגל

תדירות (מספר המחזורים בשנייה): $f = \frac{1}{T}$

גל הרמוני: $y(x, t) = A \cos(kx \pm \omega t + \phi)$

מספר הגל: $k = \frac{2\pi}{\lambda}$

קשרים בין הגדלים השונים: $\omega = vk = 2\pi f = \frac{2\pi}{T}$

גל עומד: מורכב משני גלים נעים זהים הנעים בכיוונים

מנוגדים $y(x, t) = A \sin(kx) \cos(\omega t + \phi) =$

$= \frac{A}{2} \sin(kx - (\omega t + \phi)) + \frac{A}{2} \sin(kx + (\omega t + \phi))$

- נקודות צומת (node): נקודות שלא זוזות. אין מהירות גל.

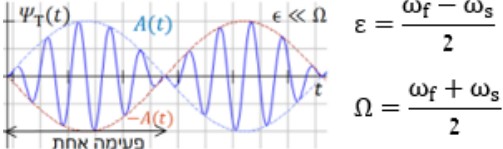
- נקודת טבור (antinode): אמפליטודה מקסימלית.

פעילות: בפעילות אנחנו מחברים שני גלים בעלי אותה

אמפליטודה ומקבלים גל בתוך מעטפת (פעילה).

$\Psi_1(t) = A \cos(\omega_1 t)$ & $\Psi_2(t) = A \cos(\omega_2 t)$

$\Psi_T(t) = \Psi_1(t) + \Psi_2(t) = 2A \cos(\epsilon t) \cos(\Omega t)$

תדירות הפעימה היא 2ϵ

פונקציית הגל של החומר:

ההסתברות שחלקיק נמצא בין x_1 ל- x_2 היא:

$\int_{x_1}^{x_2} |\psi(x)|^2 dx$

נרמול: $\int_{-\infty}^{\infty} |\psi(x)|^2 dx = 1$

כאשר מתבצעת מדידה של החלקיק פונקציית הגל קורסת.

מיקום ממוצע: $\langle x \rangle = \int_{-\infty}^{\infty} x |\psi(x)|^2 dx$

המיקום בעל ההסתברות הגבוה ביותר הוא נקודת

המקסימום של פונקציית ההסתברות $|\psi(x)|^2$

(ניתן למצוא אותו על ידי נגזרת).

שוויון: $\sigma^2 = \langle x^2 \rangle - \langle x \rangle^2$

כאשר: $\langle x^2 \rangle = \int_{-\infty}^{\infty} x^2 |\psi(x)|^2 dx$

עקרון אי הוודאות של הייזנברג:

אי ודאות מיקום תנע: $\Delta x \Delta p_x \geq \frac{\hbar}{2}$

$\hbar = \frac{h}{2\pi} = 1.055 \cdot 10^{-34} J \cdot s$

1. אי אפשר למדוד במדויק את המיקום והתנע באותו ציר

בו זמנית.

2. אותה נוסחה לכל ציר בנפרד.

3. אין בעיה למדוד במדויק את התנע ב-X והמיקום ב-Y

בו זמנית.

אי ודאות זמן אנרגיה:

1. ככל שמודדים את הזמן בדיוק גבוה יותר כך הדיוק

במדידת האנרגיה קטן.

2. האנרגיה נשמרת עד כדי אי הודאות, הגופים יכולים

להיות באנרגיות האסורות קלאסית.

אי ודאות במדידת הזווית והתנע הזוויתי:

$\Delta L_z \Delta \theta \geq \frac{\hbar}{2}$

משוואת שרדינגר:

משוואת שרדינגר עם תלות בזמן במימד אחד:

$i\hbar \frac{\partial \Psi(x, t)}{\partial t} = -\frac{\hbar^2}{2m} \frac{\partial^2 \Psi(x, t)}{\partial x^2} + U(x, t) \Psi(x, t)$

תנאים נוספים: 1. פסי נטורמלת. 2. פסי יכולה להיות

פונקציה מורכבת. 3. פסי רציפה. 4. הנגזרת של פסי רציפה

למעט נקודות בהן הפוטנציאל מתבדר.

תלת מימד: $i\hbar \frac{\partial \Psi}{\partial t} = -\frac{\hbar^2}{2m} \nabla^2 \Psi + U \Psi$

משוואת שרדינגר ללא תלות בזמן במימד אחד:

$-\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2 \psi}{dx^2} + U(x) \psi = E \psi$

כאשר: $\Psi(x, t) = \psi(x) e^{\frac{iEt}{\hbar}}$

חלקיק חופשי ובור פוטנציאל אינסופי:

פונקציית הגל, חלקיק חופשי: $\psi(x) = A \sin(kx)$

חבילת גלים: $\psi(x) = \sum_n A_n \sin(k_n x) + B_n \cos(k_n x)$

בור פוטנציאל אינסופי ברוחב l:

$\psi_n(x) = \sqrt{\frac{2}{l}} \sin\left(\frac{n\pi}{l} x\right)$

$E_n = \frac{\hbar^2}{8ml^2} n^2, n = 1, 2, 3, \dots$

לפי תורת הקוונטים קיימת אפשרות שהחלקיק יהיה

במקום שבו האנרגיה הכוללת קטנה מהאנרגיה

פוטנציאלית, מצב שאינו אפשרי לפי המכניקה הקלאסית.

באזור האסור פונקציית הגל דועכת אקספוננציאלית.

עקרונות לציור פונקציית גל:

1. צייר את פונקציית הפוטנציאל ואת אנרגיית החלקיק.

2. עבור המצב n צייר גל עם $n - 1$ נקודות צומת (לא

כולל הקצוות).

3. ככל שהאנרגיה הקינטית גדולה יותר כך האמפליטודה

ואורך הגל קטנים יותר (ולחיצה).

4. עבור המצב n הולכת לאפס במיקום בו הפוטנציאל

הולך לאינסוף.

5. פונקציית הגל דועכת אקספוננציאלית במקומות

האסורים קלאסית. ככל שההפרש בין האנרגיה

הפוטנציאלית לאנרגיה הכללית גדול יותר כך הדעיכה

מהירה יותר.

מנהור (tunneling):

מקדם התעברה עבור $T \ll 1$ (ההסתברות לעבור):

$T \approx 16 \frac{E}{U_0} \left(1 - \frac{E}{U_0}\right) e^{-2\alpha l}$

$$R_{32} = 81\sqrt{30} \omega - (a) \omega_P(3a)$$

לאנרגיה.

$$\lambda - \text{קבוע דעיכה}$$

$$\text{פעילות (מינוס קצב ההתפרקות) של מקור רדיואקטיבי:}$$

$$R = \lambda N$$

$$T_{1/2} = \frac{\ln 2}{\lambda}$$

$$\text{זמן מחצית החיים:}$$

$$R_{40} = \frac{1}{4} a^{-\frac{3}{2}} \left(1 - \frac{3}{4} \frac{r}{a} + \frac{1}{8} \left(\frac{r}{a} \right)^2 - \frac{1}{192} \left(\frac{r}{a} \right)^3 \right) \exp \left(-\frac{r}{4a} \right)$$

$$R_{41} = \frac{\sqrt{5}}{16\sqrt{3}} a^{-\frac{3}{2}} \left(1 - \frac{1}{4} \frac{r}{a} + \frac{1}{80} \left(\frac{r}{a} \right)^2 \right) \frac{r}{a} \exp \left(-\frac{r}{4a} \right)$$

$$R_{42} = \frac{1}{64\sqrt{5}} a^{-\frac{3}{2}} \left(1 - \frac{1}{12} \frac{r}{a} \right) \left(\frac{r}{a} \right)^2 \exp \left(-\frac{r}{4a} \right)$$

$$R_{43} = \frac{1}{768\sqrt{35}} a^{-\frac{3}{2}} \left(\frac{r}{a} \right)^3 \exp \left(-\frac{r}{4a} \right)$$

$$\text{פתרון כללי:}$$

$$\psi_{nlm}(r, \theta, \varphi) = R_{nl}(r) Y_l^m(\theta, \varphi)$$

$$0 \leq l \leq n-1 \text{ ו- } n=1,2,3,\dots$$

$$-l \leq m \leq l$$

$$\text{שלם ומקיים:}$$

$$\text{אורתוגונליות:}$$

$$\int \psi_{nlm}^* \psi_{n'l'm'} r^2 \sin \theta \, dr d\theta d\varphi = \delta_{nn'} \delta_{ll'} \delta_{mm'}$$

$$\text{פונקציית ההסתברות הרדיאלית (צפיפות ההסתברות}$$

$$\text{למצא את האלקטרון במרחק } r \text{ מהגרעין):}$$

$$P_{nl}(r) = |R_{nl}|^2 r^2$$

$$\vec{L} = \vec{r} \times \vec{p} = (L_x, L_y, L_z)$$

$$\text{התנע הזוויתי:}$$

$$\hat{L}^2 Y_l^m = l(l+1) \hbar^2 Y_l^m$$

$$|L| = \sqrt{l(l+1)} \hbar$$

$$\text{גודל התנ"י יכול להיות אפס בניגוד למודל של בוהר.}$$

$$\text{את הכיוון נתאר באמצעות הגודל של } L_z, \text{ משם אפשר}$$

$$\text{למצא את } \cos \theta = \frac{L_z}{|L|}$$

$$\hat{L}_z Y_l^m = m \hbar Y_l^m$$

$$\text{גם הכיוון של וקטור התנע הזוויתי מקוונטט!}$$

$$\text{צפיפות המצבים: } g(n) = 2n^2 \text{ (ה-2 מגיע מהספין).}$$

$$\text{כללי מעבר: א. } n_i > n_f \text{ ב. } \Delta l = l_f - l_i = \pm 1$$

$$\text{ג. } \Delta m = m_f - m_i = 0, \pm 1$$

$$\text{מומנט מגנטי מסילתי ואפקט זימן הנורמאלי:}$$

$$\vec{\tau} = \vec{\mu} \times \vec{B}$$

$$\text{מומנט כוח על דיפול מגנטי } \vec{\mu}: \text{אנרגיה פוטנציאלית של דיפול מגנטי בשדה מגנטי:}$$

$$U = -\vec{\mu} \cdot \vec{B}$$

$$\text{כוח על דיפול מגנטי בשדה מגנטי לא אחיד:}$$

$$\vec{F} = (\vec{\mu} \cdot \vec{\nabla}) \vec{B}$$

$$\text{מומנט דיפול מגנטי כתוצאה מתנועת האלקטרון סביב}$$

$$\vec{\mu} = \frac{-\mu_B}{\hbar} \vec{L}$$

$$\text{הגרעין:}$$

$$\mu_B = \frac{e\hbar}{2m_e} = 5.788 \cdot 10^{-5} \text{ eV}/T$$

$$\text{המגנטון של בוהר:}$$

$$\text{האנרגיה הפוטנציאלית של המומנט המגנטי המסילתי עם}$$

$$\text{שדה מגנטי חיצוני: } U = \frac{\mu_B}{\hbar} \vec{L} \cdot \vec{B} = \mu_B B m$$

$$\text{הוא המספר הקוונטי של } L_z.$$

$$\text{תוספת לשינוי באנרגיה כתוצאה ממעבר בין הרמות}$$

$$\Delta m = \pm 1, 0; \Delta E_z = \mu_B B \Delta m$$

$$\text{בעקבות אפקט זימן:}$$

$$\text{התוספת בעקבות אפקט זימן גורמת לכל קו ספקטרלי}$$

$$\text{להתפצל לשלושה קווים.}$$

$$\text{ספין ניסוי ושרן גרלך:}$$

$$\text{GOOL}$$

$$\vec{J} = \vec{L} + \vec{S}$$

$$\text{תנ"י כולל:}$$

$$\text{כאשר } \vec{L} \text{ תנ"י מסילתי, } \vec{S} \text{ תנ"י כתוצאה מהספין.}$$

$$S = \sqrt{s(s+1)} \hbar$$

$$\text{גדולה - גודל התנ"י מהספין. } s \text{ קטנה - הספין של}$$

$$\text{החלקיק, עבור אלקטרון } s = \frac{1}{2}. \text{ עבור חלקיקים אחרים}$$

$$\text{ערכי הספין הן כפולות שלמות של חצי}$$

$$s = 0, \frac{1}{2}, 1, \frac{3}{2}, \dots$$

$$\text{חלקיקים שהספין שלהם חצי שלם}$$

$$\text{נקראים פרימיונים וחלקיקים שהספין שלהם שלם}$$

$$\text{נקראים בוזונים.}$$

$$S_z = m_s \hbar$$

$$-s < m_s < s \text{ בקפיצות של } 1$$

$$\text{עבור אלקטרון:}$$

$$m_s = -\frac{1}{2}, \frac{1}{2}$$

$$\vec{\mu}_s = -g \frac{\mu_B}{\hbar} \vec{S}$$

$$\text{מומנט מגנטי מהספין:}$$

$$g = 2.0023 \dots \approx 2$$

$$\text{פקטור g, עבור אלקטרון}$$

$$\text{אטומים מורכבים והטבלה המחזורית:}$$

$$\text{GOOL}$$

$$\text{כל אלקטרון מאכלס מצב מסוים המאופיין על ידי}$$

$$\text{המספרים הקוונטים: } n, l, m_l, m_s. \text{ בגלל}$$

$$\text{האינטראקציה של האלקטרונים עם עצמם האנרגיות}$$

$$\text{תלויות ב-} n \text{ וגם ב-} l.$$

$$\text{עיקרון האיסור של פאולי, לא יכולים להיות שני}$$

$$\text{אלקטרונים שיש להם בדיוק אותם מספרים קוונטים:}$$

$$n, l, m_l, m_s$$

$$\text{ככל ש-} l \text{ גדל (יש יותר תנ"י מסילתי) האנרגיה גדלה.}$$

$$\text{דעיכה של מקור רדיואקטיבי:}$$

$$N = N_0 e^{-\lambda t} \text{ או } \frac{dN}{dt} = -\lambda N$$

$$N - \text{מספר גרעיני האב בזמן } t.$$

$$N_0 - \text{מספר גרעיני האב בזמן } t = 0.$$

$$-\frac{dN}{dt} - \text{קצב ההתפרקות של החומר הרדיואקטיבי.}$$